

Svoboda je můj životní leitmotiv

Stručný životaběh chartisty Josefa Kordíka

V Libčevsi 18. 9. 1981. S radostí Vám oznamuji, že se na mně splnilo slovo Kristovo: ...budou vás vydávat na soud a do vězení a budou vás vodit před krále a vládcy pro mé jméno. To vám bude příležitostí k svědectví. (Lukáš 21:12-13). Těmito slovy signatář Charty 77 a římskokatolický farář Josef Kordík - tou dobou již po odnětí státního souhlasu - uvedl oznámení o svém soudním přelíčení zasláné přátelům. V cele předběžného zadržení nakonec strávil pouze dva dny, po odvolání dostal trest šest měsíců s podmínkou na dva roky za trestný čin „maření zákonného dohledu nad církvemi a náboženskými společnostmi“. Ironií osudu se do vězení vrátil po listopadu 1989: v letech 1990 až 2013 byl vězeňským kaplanem ve Valdicích u Jičína. Jeho životní příběh dokládá, že v době komunistického režimu bylo možné zachovat si svědomí, být společensky aktivní a negativní zkušenosti zúročit v práci s lidmi.

A najednou jsem uslyšel hlas, na-prosto zřetelně: „Budeš farářem.“

Josef Kordík se narodil v roce 1948 v Jilemnici do řemeslnické rodiny. Absolvoval střední průmyslovou školu a nastoupil povinnou vojenskou službu. Po jejím ukončení se přihlásil na vysokou školu textilní, ale vlivem silného prožitku povolání ke kněžské službě přestoupil v roce 1970 na Římskokatolickou cyrilometodějskou bohosloveckou fakultu v Litoměřicích. Na kněze byl vysvěcen v roce 1975 a vzápětí poslán do severních Čech. *Sudety, to byl kraj na likvidaci kněžského povolání jako vyšitý*, komentuje marasmus nešťastného regionu. V roce 1977 se stal administrátorem v původně německé obci Libčevsi.

Ve svých kněžských aktivitách se soustředil nejen na práci s lidmi, kázání a provádění obřadů křtu či po-

Foto pořízené Státní bezpečností během sledování Josefa Kordíka v 80. letech

Foto: archiv Josefa Kordíka

hřbu, ale s velkou vervou se pustil do oprav zrušeného kostela i dalších církevních staveb své farnosti. S ohledem na nefunkční socialistickou ekonomiku a poškození řemeslnického stavu většinu práce dělal svépomocí, případně společně se spřátelenými brigádníky. Naplno se mohla projevit jeho výchova v truhlářské dílně i rodová pracovitost a zručnost: *Když šla matka na pole, šoupla mne do dílny. Otec mne nechal třeba i řezat. Když jsem se říznul, tak mi jen řekl: „Dneska už řezat nebudeš.“ A druhý den už jsem zase řezal.*

Ráno přiletěly vlaštovky a v poledne přišla kriminálka...

Podpis Charty 77 si dlouho rozmyšlel. *Já jsem pomalejš. Všechno si dlouho promýšlím. Když jsem se za sebe rozhodl, že s textem souhlasím, vydal jsem se za svým patronem. Jako jezuita jsem potřeboval jeho souhlas a souhlas nadřazeného provinciála. Karel Dománek, řeholní bratr a později kněz - záhy bez souhlasu, zažil za komunismu nucené*

práce i vězení. Od roku 1977 dělal sekretáře konsistoře kardinála Františka Tomáška a hodně se zasloužil o vydávání a šíření církevního samizdatu. Byl to zkušený a moudrý starý muž. Když viděl, jak se provinciál krotí - byl také v 50. letech vězněn a už se mu do vězení nechtělo -, hustil do něho, že Charta je správná věc a že je potřeba se k ní přidat. Provinciál nakonec rozzlobeně a rezignovaně řekl: „Tak ať si každý dělá, co chce!“ A tak jsem dostal souhlas. U Dománka v kanceláři jsem na list papíru napsal datum, slova „Připojuji se k prohlášení Charty 77“ a podpis. On papír vzal a odnesl. Bylo to v dubnu roku 1978.

Podpis byl zveřejněn 10. října toho roku. Koncem měsíce se Kordík vypravil na soudní proces s Jiřím Chmelem, signatářem Charty a organizátorem podpisů, do soudní síně však nebyl vpuštěn. Chmelovým důvěrníkem při procesu byl Václav Havel. V prosinci byl Kordík poprvé povolán k výslechu do Loun: když se důstojníkům Státní bezpečnos-

ti zástěrka „dopravní přestupek“ nepovedla, nastoupily otázky typu *Kdo vám předložil Chartu k podpisu?* Ve výslechu byli zmíněni i „mladí lidé s dlouhými vlasy“, Kordík se však v té době s undergroundem nestýkal. To se změnilo právě po výslechu. Když vyšel ven, na chodníku už čekal jeden takový „mladík s dlouhými vlasy“, Zdeněk Buk. Při výslechu mu bylo řečeno: *Tomu faráři z Libčevse se vyhýbejte, to není dobrý člověk*, takže okamžitě Kordíka vyhledal.

Z kontaktu s undergroundem vzešlo divadelní představení hry „Salome“ Oscara Wildea. K údivu všech se opravdu konalo (19. května 1979): *Dovést to do konce, to byl pro všechny úspěch*, říká Kordík. Půvabnou recenzi k výkonu ochotníků napsal Ivan Martin Jirous. Mimo jiné v ní stojí: *Představení Salome v Libčevsi bylo zbaveno všech úskalí, která s sebou nese odlidštěný a ambiciózní profesionální projev: Vzácná směsice evidentních hereckých talentů a beznadějných ochotníků, sklenutá křesťalovým Wildeovým textem, který se zničit nedá – a napnutá na dva hroty režijní koncepce, evidentní Kordíkovy a zákeřné Charlieho Soukupa v pozadí, vytvořila nezapomenutelný spektakl, při němž bylo možno chápat, proč mělo vředy divadlo tak významnou roli v kulturních dějinách... A s respektem je nutno zmínit part samotného režiséra Kordíka, který byl jediný, kdo dokonale naplnil reguli ochotnického divadla. Když jako jeden z Nazarénských mluvil s veškerou vážností cosi o příchodu Mesiáše, herci i auditorium se váleli smíchy... (Magořův zápisník, červen 1979).*

Zlobil jsem.

Varování Kordíkovi přicházela jak od církevního tajemníka pověřeného státem, aby dohlížel na poslušnost duchovních, tak od krajského tajemníka pro věci církevní. Domlouvat se mu snažili i starší kněží, vikáři či kanovníci. Mimo jiné dostal rozklad o deseti bodech, z nichž některé stojí za citaci: *Z lásky k Pánu Ježíši je někdy třeba leccos si odřítci, a to mohou být i vlastní názory! Nerozhoduje naše přesvědčení, ale pravda! A pravda se někdy*

těžce objevuje! V kázání platí osvědčené hledisko: aby pravda se sdělila, zalíbila, pohnula! Kněz zde dnes není a nemá být tribunem lidu, nýbrž hlasatelem Krista! Kordík k tomu stručně poznamenává: *Už předem jsem si předsevzal, že budu ctít stáří... Konfliktu s církevními nadřízenými, z nichž mnozí v 50. letech zažili věznění či vyšetřování, se proto vyhýbal, přesto v projevování svých názorů pokračoval. V létě roku 1980 se zúčastnil procesu se signatářem Charty Petrem Šantorou, v říjnu agenti StB nahlásili jeho velmi otevřený projev na pohřbu.*

Státní bezpečnost se o něj opět začala zajímat: záminkou byla kontrola na faře. (*Zazvonil telefon. Než jsem dal sluchátko k uchu, volající zavěsil. Takové telefony jsem měl často. Tak mne StB kontrolovala, zda jsem doma*), kontrola pokladního deníku či obvinění z porušení divadelního zákona představením „Salome“. Při té příležitosti se ukázalo, že mezi divadelními diváky byl informátor. V protokolu bylo řečeno: *Bylo zjištěno, že na faře v Libčevsi se konalo několik divadelních představení skupinou, která nemá zřizovatele a není registrována... Připomeňme, že zřizovatelem měla být organizace typu národní výbor či SSM, která by dohlížela na ideologickou nezávadnost produkce.*

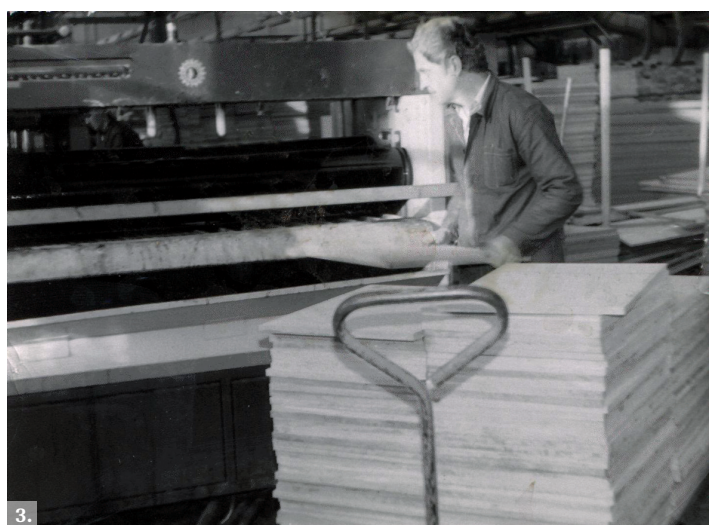
V březnu 1981 byl Kordíkovi odebrán pas a vzápětí dostal dopis o odnětí souhlasu k výkonu duchovenské činnosti – *protože nesplňujete podmínky všeobecné způsobilosti požadované k výkonu této činnosti. Kapitulní vikář ho o měsíc později zprostil povinností duchovního správce – administrátora. Jako by církevní vrchnost chtěla říct – Plav si, jak chceš. A jestli se budeš topit – tvoje vina. Máš mít dost rozumu, aby ses uměl vyhnout nebezpečím*, komentuje podřízení církve státu Kordík. Z významného místa se mu ale přece jen podpory dostalo. Kardinál Tomášek poté, co ho Kordík navštívil, napsal soudou dopis, ve kterém se za mladého kněze postavil. Hlavní líčení proběhlo 28. září 1981. Veřejnost byla vyloučena, za důvěrníka si Kordík vybral signatáře Charty, evangelického kněze (tou dobou také již bez

státního souhlasu) Zdeňka Bártu. Po odvolání dostal Kordík trest šest měsíců podmíněně. Mezitím posílal stížnosti: na postup vyšetřovatele, na postup předsedy senátu, proti obvinění i proti domovní prohlídce. Při ní Státní bezpečnost našla mnoho materiálů, včetně samizdatových „Informací o církvi“, které společně s Václavem Vackem, Václavem Malým a dalšími přáteli sepisovali, rozmnožovali a šířili. Dlužno podotknout, že zabavené tiskoviny nakonec u soudního jednání předloženy nebyly.

To bych vám nechtěl říct. Nechci stále střídat zaměstnání.

Po odnětí státního souhlasu nějakou dobu ještě žil na libčevské faře, pokračoval v opravách a hledal práci. To byla náročná analýza, kterou podstupovalo mnoho chartistů. Když už se zdálo, že práci našli, dozvěděla se o tom Státní bezpečnost a zpravidla vyvinula na zaměstnavatele nátlak, který vedl k rychlému propuštění. Zároveň však platilo, že v socialistickém Československu musí mít všichni zaměstnání – nezaměstnanost byla považována za záležitost „vydřidušského kapitalismu“, takže lidem bez práce hrozilo obvinění a trestní stíhání za tzv. příživnictví.

U výslechu Kordík odmítal prozradit, kde pracuje, právě z obavy o své zaměstnavatele. *Vy nám to přece řeknete, dyť ste inteligent*, argumentoval vyslyšající. Statečný průmyslový výtvarník Ladislav Jiránek musel sehnat třináct razítek, aby Kordíka mohl zaměstnat: přesto byl ze strany StB tak šikanován, že Kordík nakonec odešel, aby mu nepůsobil problémy. S protekcí se mu podařilo získat místo ve výrobním družstvu Bytová tvorba v Praze, ovšem i tam byl pod dohledem informátora. *Můj informátor byl velice zdatný obchodník a na to ho asi dostali. Kšeftoval tehdy jako vekslák. Veksláci měli donášení patrně jako vedlejší kšeft. Prostě jakmile někdo chtěl vekslovat, tak byl jejich. On mi pak říkal různé věci, třeba že estébáci nebyli rádi, když jsem získal výuční list. Protože to je stupeň nezávislosti, že jo. Člověk není tolik odkázán*

1. Setkání s filozofy Zdeňkem Kratochvílem (vpravo) a Jiřím Němcem (vlevo) v Libčevsi

2. V bytě Václava Havla s Jaroslavem Dukou, dnes kardinálem

3. Po odebrání státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti jako zaměstnanec výrobního družstva Bytová tvorba

4. Mše v kostele sv. Jiljí v Železnici u Jičína

5. Před vchodem do areálu kostela sv. Jiljí v Železnici

Foto: archiv Josefa Kordíka

na milost a nemilost. „Mám výuční list a jsem svobodnější.“ Nebo když jsem si u něho objednal mikro počítač, tak mi také řekl, že estébáci z toho nejsou nadšení. Prý proč se zajímám o takové věci? Oni mají rádi, když jsou lidé tupí a neschopní. To totalitní režimy upřednostňují. Ale jakékoli zdokonalování se, vlastní aktivita..., to bytostně nesnášejí. Po večerech začal studovat obor umělecký truhlář. Absolvoval ve svých čtyřiceti letech, a pár měsíců před listopadem 1989 pracoval dokonce jako soukromý truhlář.

V listopadových dnech bylo jeho nejvýraznější aktivitou vystoupení v katedrále v Hradci Králové při oslavách svatořečení Anežky České:

Katedrála byla nabitá. Hlava na hlavě, přes sto kněží – a nikdo se neměl k tomu, aby přečetl prohlášení kardinála Tomáška. Já byl děsně nastydělý, neměl jsem hlas, ale věděl jsem, že když se k tomu nikdo nebude mít, tak ho budu muset přečíst, ať se děje co se děje. Za zpěvu při bohoslužbě jsem si procvičoval hlas a snažil se rozmluvit. Po skončení bohoslužby jsem popadl papír s prohlášením a šel na kazatelnu. Sloužící kněz pronášel požehnání a já odhrnoval sklenice na schodech... Potom jsem mávnul na varhaníka, ať přestane hrát, a prohlášení jsem přečetl. Šéf diecéze, taky na seznamu agentů, se nakláněl a ptal se: „Kdo to je? Sundejte ho! Sundejte ho!“ Když jsem dočetl, bylo ticho. Šéf diecéze pospíchal k mikrofonu a řekl: „Tento člověk, který není ani kněz, znevážil dnešní svátostné shromáždění!“ Načež k mikrofonu přispěchal kolega farář Václav Vacek a povídá: „Pane vikáři, to, co četl, je pravda!“ Tak to bylo moje první vstoupení do katedrály v Hradci Králové. Ještě když jsme šli s Vackem z katedrály, tak jsme viděli, jak jezdí estébáci a strhávají plakáty. Já jsem na jednoho zařval: „Nech toho!“ A on se na mne podíval a trhal dál. Nevěděli jsme, jestli nás cestou domů neseberou, tak jsme jeli postranními silničkami. To bylo dvacátého pátého listopadu.

Sloupy bible jsou vrazi a problematická byla v podstatě každá rodina v bibli.

Po převratu mu byla přidělena farnost Železnice u Jičína: první noc v novém působišti strávil ze 17. na 18. prosince 1989. V napjatém ovzduší ledna 1990 nastoupil jako vězeňský kaplan do valdické věznice. Václav Vacek, dnes farář v Letohradu a Kordíkův přítel z času studií i disentu, mi v osobním rozhovoru řekl: *Jestlipak víte, že svým klidem, autoritou a rozhovory s vězni Josef zabránil vzpouře vězňů v době Havlovy první amnestie? Ve všech ostatních věznicích vzpoury propukly, ve Valdících ne. Josef je chlap. Začátky přitom nebyly jednoduché. Před prvním vstupem do věznice jsem měl velký strach. Ne z vězňů. Nějaké chronické trauma z totalitního režimu a represivních sloček na mně stále lpělo. Připadal jsem si jako Jozue u Jericha, z bezpečné vzdálenosti jsem nejprve z auta pozoroval věznicí. Zpočátku jsem tam chodíval večer. Večer je vězeň nejotevřenější, nejsdílnější. Těší se na spánek. Pouze ve spánku je svobodný. Měl jsem zásadu mít stále na mysli, že co odsouzení provedli, jsem já mohl také provést. To se může stát kdykoli komukoli. Kdybych někdy přitlačil, třeba když jsem uhodil na vojně... Já prduš jsem.*

Postupně získal Kordík autoritu a úctu jak mnoha vězňů, tak dozorců a pracovníků věznice: ocenili, že jedná nepovyšene, čestně a nelze ho manipulovat a obelhat. Toto hodnocení mohu potvrdit z vlastní zkušenosti – šest let jsem do věznice Valdice s panem Kordíkem docházela. Podařilo se mu mimo jiné zařídit vzdělávání vězňů. Několik z nich si doplnilo maturitu, či dokonce dálkově studovalo na vysoké škole. Dlužno dodat, že české vězeňství zatím stále ještě klade důraz spíše na represi než na seberozvíjecí aktivity vězňů, které by usnadnily jejich návrat do společnosti po výkonu trestu a restartovaly jejich život. Kaplan Kordík do prostředí věznice vnášel přístup, který je velmi žádoucí.

K tomu, abych se mohl zdokonalovat, musím opouštět staré skořápky, staré kůže, bolestně se z nich svlékat, vydat se, otevřít se, stát se

zranitelným. Jedině tak je možné se měnit a růst.

Za 27 let, která uběhla od revoluce, Josef Kordík vybudoval živou farní komunitu svým osobním příkladem, pracovitostí a respektem k názorům druhých, nikoli kultem osobnosti. Jeho kázání nutí k přemýšlení, ani dnes se nebojí říci svůj názor na politickou situaci či zvolené zastupitele lidu. V kostele vybudoval galerii pro pořádání výstav. Na faře postavil dětem dřevěné prolézačky a i přes pokročilý věk mnoho oprav církevních budov provádí sám. Farníci se po bohoslužbách scházejí k posezení, jednou za dva týdny je oblíbená biblická hodina, kde má slovo každý. Ve farních prostorách už dvacet let zkouší hudební kapela, farníci pravidelně secvičují divadlo. Mnoho času nyní farář Kordík tráví prací ve farním lese vráceném církvi v rámci restitucí: *Tam si výborně vyčistím hlavu.* Čistit hlavu a zchladit emoce prý potřebuje především kvůli památkářům, kteří mu nijak neulehčují správcovství kostelů ve farnosti. Po loňském suchu se u dvou z nich hnulo podloží a popraskala klenba, statik mluví o milionových částkách potřebných na opravu. A potom jsou tu mobilní vitrážová okna s postavami tradičních i moderních svatých. Kordík pojal nápad oživit jimi železnický kostel. Vše platí sám ze svého dědictví. Zatímco farníci a návštěvníci kostela jsou nadšení, památkáři nikoli. Nijak se netají tím, že anabáze s úřady mu ubírá hodně sil. Přesto zůstává svůj: sveřepý i pokorný, otevřený i konzistentní, odvážný i střízlivý. O jeho životě a názorech je možné si přečíst v publikaci *Knih, která může být: Svoboda jít s Bohem*, která právě vyšla v nakladatelství Grantis.

Terezie Dubinová

Poznámka:

V textu jsou použity citace z děl *Knih, která by nemusela být* Josefa Kordíka (e-kniha) a *Knih, která může být: Svoboda jít s Bohem. Rozhovory s Josefem Kordíkem* (Grantis, Ústí nad Orlicí 2016) Terezie Dubinové.